

R. P. Thomæ Tamburini È Societate Jesu Opera Omnia

Tamburini, Tommaso

Lugduni, 1689

Capvt I. De juramento in communi.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78172](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78172)

De poenis blasphemorum, & deinde eorundem
absolutione.

26. Nullæ poenæ sunt in jure contra meros blasphemos latæ; Ferendæ autem à Judice, quænam sint, pertinet ad forum externum examinare, id quod satis elucidat facit Castro Pal. tom. 3. disp. 2. de iur. p. 2. §. 5.

27. Absolutio blasphemie hæreticalis cum errore intellectus petenda est ab eo, qui hæresin absolvere potest, de qua re nos *suprà*, cap. 1. §. 2. satis disputavimus.

At blasphemie quæcunque quamvis atrocissimæ, sed non continentes hæresin formaliter, hoc est, quamvis contineant verba hæreticalia, non tamen cum errore mentis interno affectu, possunt absolvi in foro conscientie à quocunque Confessario ordinario, nisi in ea Diocesi sint signatè reservatæ. Ratio hujus Doctrinæ est ea, quam diximus *de Maleficij absolutione tractavimus*, *suprà*, c. 6. §. 2. n. 1. & nam propterea hic repetenda nequaquam est, legè ita Dianam *part. 1. tract. 5. ref. 7.* & rursus *p. 3. tract. 4. ref. 143.* & *p. 4. tract. 4. ref. 240.* Ego enim quiescere tantisper appeto.

FINIS LIBRI SECUNDI.

Laus Deo, Beatissimæ Virgini, ac Beato Aloysio.

LIBER TERTIUS.

DE SECUNDO DECALOGI PRÆCEPTO.

Non assumes Nomen Dei tui in vanum.

PECULIARIS, & germana tractatio secundi Præcepti est ea, quæ actus bonos, vel pravos circa honorem Deo debitum suscipit explicandos. Ideo enim jubetur Dei nomen non esse in vanum assumendum, ne is congruâ reverentiâ defraudetur. Quoniam verò propter connexionem materiarum, pleraque de eadem in primo præcepto sunt disputata, superest hic, solum de Juramento, Adjurationeque Juramento affini, ac de Voro disserere; iis enim, si ritè ea nuncupentur, observenturque, honore Deus afficitur; secus, contrà.

CAPUT PRIMUM.

De Juramento in communi.

§. I. Quid sit Juramentum.

1. **I**NSIT invocatio divini testimonij ad faciendam fidem; ita S. Thom. 2. 2. q. 89. art. 1. Aliquando autem explicite affertur Deus in testem, ut quando juratur per ipsum Creatorem: aliquando verò solum tacite, ut quando juratur per creaturam, referendo ad Deum, modo explicando *infra*, §. 3. & utroque modo petende est juramentum, quia in utroque Divinum testimonium invocatur.

2. Potest item hujusmodi Dei invocatio exhiberi verbo, ut tu, facto, mente. Verbo, ut si ore proferas, dicat, *v. g. iuro per Deum hoc ita esse, hoc me facturum.* Noto, ut si tibi dicatur: *Iures per Deum*, tu verò oculis vel capite annuas, facto, ut si cui offeratur juramentum cum Libro Evangeliorum, ipse verò illum tangat, eo enim ipso, etiam si nihil proferat, jurare censetur. Idem evenit si se scribat scriptoræ iurandi formam continenti; propria enim subscriptio, ipsissimum est juramentum.

Mente denique, ut si quis intra animum suum juret. Quare si quis se aliquid facturum mente sic spondeat, obligabitur in foro conscientie, ex virtute Religionis, quia jam invocatur Deus in suæ sponsonis confirmationem: licet, ut in foro externo constet, (utque item constet alteri parti acceptanti, unde irrevocabilis ex vi iustitiae promissio fiat) necessarium sit aliquod ex tribus dictis externis signis.

3. Rursus aliquando verus Deus invocatur, aliquando à Gentilibus, falsus; & hoc posterius verum juramentum non est, quia divinum testimonium nequaquam invocatur. Unde sequitur promittentem quid sub juramento Dei falsi, solum tenet ex conscientia erronea, quia putat se verè jurasse; at si errorem deponeret, adverteret quod se Deum verum in testem non adduxisset, minime tenetur ex vi juramenti, sed solum ex vi promissionis, seu fidei humanæ.

Quod peccatum sit cooperari cum juraturo per falsos deos, dicam mox §. 4. n. 7. & per occasionem innui *suprà*, *de maleficio lib. 2. c. 2. §. 2. n. 7.*

4. Quid si quis juraret per hæc Evangelia, & deinde adverteret illum non fuisse Librum Evangeliorum, sed profanum, sed papyraceum, sed ligneum, ad libri formam edolatum? Respondeo hunc verum nuncupasse juramentum, si quidem error fuit materialis, dum interim ipse intenderet per verè Evangelia jurare. Non sic fuit modò in Ethnico, qui ita juravit per Jovem, ut per verum Deum, quem ipse non cognoscit, jurare nullatenus intenderit; si enim intendisset, ac sub Jovis nomine verum Deum, licet imprudenter, invocare voluisset, certè verum emisisset juramentum, eique omnino stare, etiam errore deposito, debet.

5. Sed hinc oritur quæstio frequentissimæ praxis. Jurat quis per fidem suam, in veritate, certò, profecto, &c. ex prædicta conscientia erronea putans se verè jurare, obligatur ad rem tali juramento promissam, si doctior factus resciat illud, quia Deum non invocavit, nequaquam fuisse juramentum.

Respondeo, hæc in re certum est primò, si is scivit in illis verbis non invocari Deum, sed solum propriam fidem

vel veritatem humanam, existens hanc tempora-
lem sufficere ad legitimum iuramentum, obligationem
que inducendam, certum, inquam, est, hunc per non ju-
rans de deposito errore, ad nihil deinceps ex vi iura-
menti tenetur. Suar. tom. 2. de Rel. lib. 3. in cap. 13. num. 15.

Ratio est, quia hæc nunquam fuit Dei invocatio.
Ratio sit secundo, cum Sanchez lib. 3. in Dec. cap. 2.
non adfuit talis error, quo putavit propriam fidem
sufficere ad iuramentum, protulit tamen ea verba, non
sufficiens per illam proferri verum iuramentum, sed
existens per illam proferri, certum, inquam, sit non
esse existens, etiam proferri, atque adeo ad nihil ex vi ipsius
efficitur iuramentum, quia ad verum iuramentum non satis
est efficitur verba dumtaxat, sed oportet positive velle ju-
rari, hoc est, Deum invocare, quod in hoc casu suppo-
nitur non adfuisse.

7. Superest ergo propositum dubium, si per illa verba
intendat quis, existimare se iuramentum efficere; an
verum efficiat, & consequenter, quacunque adventiente
cognitione, an ad illud observandum constingatur. Dico
absolutè à Sanchez in hoc casu fieri verum iura-
mentum, quia in ea intentione verum iuramentum effor-
mandum, clauditur virtute relatio ad Deum; velle enim ef-
ficere verum iuramentum nihil aliud est, nisi, Deum velle
invocare. Si ergo non exclusit positive talem relationem
ad Deum, convincitur ad Deum regulasse, quia verum
voluit concipere iuramentum.

8. Sed certè huic doctrinæ, nisi accedat distinctio
consentire non possum. Si enim is sciat, quid sit jurare, &
velit jurare, procedit hæc doctrina, quia tunc habet vim
ratio Sanchez. At si nesciat, ut communiter, nescit, ut ru-
do Sanchez. At si nesciat, ut communiter, nescit, ut ru-
do Sanchez, atque adeo, remota conscientia errante; in-
dubium nullam obligationem inducere.

Ratio est, quia, cum hic ex una parte nesciat quid sit
jurare, nesciat etiam in vero iuramento invocari Deum:
Et ex alia parte, per sua verba illum non invocavit: ergo
quomodo ipse velit jurare, non jurabit: cum enim hæc
voluntas non dirigatur à præcognitione, quæ sciatur
quid sit jurare, verè, & efficaciter juratoris esse non po-
test. Erit igitur solum voluntas inefficax jurandi, immodò
erroneæ, verè enim jurare quis sperare non potest, nisi ex
positiva præcognitione, saltem confusa, sciatur in vero ju-
ransando invocari Deum. Vide omnino inferius cum de
voto cap. 12. §. 1. n. 8.

Quid si quis juret quidem invocans, seu putans in-
vocare Deum, sed nesciat iuramentum afferre obliga-
tionem implendi: obligabiturne illud implere? Res-
pondet de hac re me ad idem, cum de voto infra,
cap. 12. §. 1.

§. II. Iuramentum Diviso.

1. Prima Divisio. Aliud est assertorium, aliud est
promissorium. Assertorium est, in quo juramus
aliquid ita esse, vel non esse. Promissorium est, in quo
juramus aliquid nos facturos, vel non facturos.

2. Secunda Divisio. Contestativum, cum quis sim-
plicitè invocat Deum testimonium, Vt: Per Deum ita
res se habet. Comminatorium, cum quis alicui promittit
malum poenæ. Ut: Per Deum te puniam. Execratorium
cum nos ipsos, vel rem nobis charam Divina ultioni
subijcimus, si verum non sit quod asserimus. At: Deus
me destruat, vel: Filiis meis malum accedat, si hoc ita
non est.

3. Tertia. Iudiciale, & extrajudiciale. Illud certa qua-
dam forma, & ritu coram Iudice, vel Notario exhibetur.
Hoc, sine certa forma inter privatos. Ritus: simplex, &
solemnis. Hoc constat certa forma, acceptaturque à pu-
blica potestate: Illud non item.

4. Quarta. Absolutum seu purum, conditionatum,
& poenale: verbi gratia: Iuro hoc me facturum: Iuro me
hoc facturum, si cras tu huc veneris: Iuro me hoc facturum
si pignus solvendi contum, nisi fecero. Primum ex his est Ju-
ratis I.

ramentum absolutum. Secundum conditionale, Tertium
poenale.

5. Quinta. Aliud est iuramentum, in quo explicitè in-
vocatur Deus, vel Divina: Ut: Per Deum, per Christum,
per Crucem, per Sanctos. Aliud in quo implicitè, seu taci-
tè, ut cum juramus per creaturas, in quibus elucet Deus,
ut mos 3. sequenti declarabitur.

6. Tacitè item invocatur Deus, quando quis rogatus
ab offerente, v. g. Crucem, Librum, ut juret, ipse illa tan-
git: item si interrogatus ut jurare velit, ipse vel respon-
deat, volo, vel quid simile. Rursus, si se subscribat scriptu-
ræ, modo dicto supra, §. 1. n. 2. præterea si dicat, Iuro, vel
simile verbum in eo loco, & circumstantiis, ubi intelli-
gatur per illud verbum invocari Deum, seu concipi iu-
ramentum.

Dico (in eo loco, &c.) quia ex se verbum, Iuro, cum
abstrahat ab invocatione Dei, & creaturæ, & à Iuramen-
to vero, ac ficto, iuramentum ex se non continet. His,
inquam, modis tacitè invocatur Deus, secus iuramenta
non esset.

7. Sexta. Ratione adjunctæ blasphemix, id quod qua-
tuor contingere potest modis. Primo, si juret per crea-
turam, tanquam habentem divinitatem, Vt: Iuro per Io-
annem, &c. Huc reducitur, si per creaturam, ac si esset San-
ctus, juret, Vt: Per Lutherum, Mahometum, Demone-
m, honorarentur enim, dum invocarentur ut testes verita-
tis. Sic Sanchez lib. 3. in Dec. cap. 2. numer. 11. Secundo,
si abnegetur fides, Vt: Abnego Deum, vel Baptismum, vel
Sanctos, si ita non est. Tertio, si Deus, vel Sancti poenæ
subijciantur Vt: Deus pereat, vel Sanctus Petrus, si ita
non est. Quarto, si juret per membra obscena Dei, vel
Sanctorum, &c.

An Iuramenta prædicta sint ejusdem speciei Remissivè.

8. Præter iuramentum blasphemiam, in quo clarè
apparet esse adjunctam aliam speciem, cætera sunt ejus-
dem speciei, unde omnia perjuria ex defectu veritatis,
abstrahendo ab alio scelere, quod admisceri posset, ejus-
dem sunt rationis, nec necessariò in confessione distin-
guenda, ut dictum est satis in nostro opusculo. de Conf. lib. 2.
cap. 3. §. 2.

§. III. Norma cognoscendi, quodnam sit verum Iuramentum.

1. Oportet est non raro internoscere, verumne
fuerit iuramentum, quod emisisti: Quare hæc re-
gula dari solet: Si Deus, vel Divina invocentur in testes,
erit sine controversia iuramentum: Si verò invocentur
creaturæ communes, tunc demum erit iuramentum,
quando illæ ad Deum referuntur.

Hæc posterior pars regulæ sic magis enucleatur à San-
chez lib. 3. in Dec. cap. 2. num. 9. Quando juratur per crea-
turas, quasi creaturæ sint futuri testes infallibiles verita-
tis, est clara blasphemia, siquidem nullus præter Deum
infallibilitatem testimonij participat. Quando verò per
easdem juratur, sistendo in ipsis, adhibenturque tanquam
falsibiles testes, iuramentum non erit, quia jam Deus non
imploretur. Quando denique in ipsis non sistitur, sed in
testes adducuntur: ut aliquid, in quo Deitatis lux reuocet,
tunc utique erit verum iuramentum.

2. Sed ecce iterum difficultas, ecquānam ratione
in ipsis non sili dignoscere valeam? Sic hæc regula. Quo-
ties juratur per creaturam, quæ aliquam insignem habet
dignitatem à Deo, & in qua excitatur peculiaris quo-
dammodo in nobis memoria Dei, vel ejus attributo-
rum, tunc fit relatio ad Deum, constaturque verum iura-
mentum, secus non ita. Quoniam igitur, si jures per bar-
bam, per capillos, per tuum equum, per aërem, per ignem,
per vitam talis, nullum nominando, per fidem tuam, no-
bilis, vel boni viri, &c. juras per res, in quibus peculia-
ri modo non emicat Deus; ideo iuramenta vera non
emittis: contra, si jures per Evangelium, per Beatos per
Sacra

Sacramenta, per Sacratissimam Virginem, per Crucem Sanctam, &c. iuras per res, in quibus Deus, ejusque Sanctitas nescit, ideo vera concipis juramenta. Huic reduci-
tur, si creaturis addas in obliquo Deum, ut: *Per ignem Dei, per hunc aërem*, &c. Illa enim explicita Dei nomen-
clatura, ipsum invocari probat.

3. Adverte tamen ex alio capite oriri posse, non fiat juramentum, etiam si Deum, vel Divina proferas, ni-
mitum, quia illa non invocando, sed enuntiando, vel alia
simili ratione à juramento aliena compellas; v.g. si sic
dicas: *O corpus Dei! o Fides Dei!* cum tali homine: *Hoc*
quod dico est Evangelium: Coram Deo ita est: Deus scit:
Deus vides ita esse: Maledicti illi nummi quos habeo: &c.
Angeli me associant, quot nummi tu habes: Sicut Christia-
mus, sicut Sacerdos, sicut Religiosus, ita res est, &c. si in-
quam sic dicas, non iuras, quia solum enuntias te esse
contra illum iratum, tuum dictum esse verum instat (non
quidem aequè) Evangelij, te esse coram Deo, nummos,
non verò te, esse maledictos, Angelos te esse associatos,
te esse Christianum, &c.

4. Verum, enim verò, alia submergit molestior diffi-
cultas: nam plura effertur juramenta, quæ, an referan-
tur ad Deum valde dubitatur. Ut si *jurarem, per animam*
meam, per Conscientiam, per Fidem, per Cælum, per vitam
meam, vel mei Patria, occidar, ni ita res sit; dubium enim
est, an hæc ad Deum referantur: quare investigandum
erit, an prædicta vera sint juramenta? Rursus, quia incer-
tum non raro est, an etiam illa verba, quæ Deum, vel
Divina manifestè continent, invocent Deum, an solum
eo modo, quo diximus n. 3. enuntient, ideo dubia etiam
erunt juramenta, v.g. si dicas: *Non credo in Deum, si ita*
non est, non constat, an solum enuntiativè, an etiam in-
vocativè appelletur Deus ut testis. Simile est etiam illud:
Coram Deo ita est, &c.

5. Hinc ergo laborant nobiles Doctores, Sanchez. Ca-
stro Pal. citati, Layman lib. 4. tract. 3. cap. 2. Azor. par.
lib. 1. c. 2. in percutiendis juramentorum formulis, quod
videant, quæ certè juramenta, quæ certè non talia sint
judicanda. Cum autem ea formulæ penè sint innumera-
biles, juxta varias variarum regionum loquendi consue-
tudines, nimis prolixum eorum catalogum exscribere,
cum exigua certè utilitate, nituntur: præterquam, quod
tractationem dilucidam in tanta varietate formularum
exhibere nequaquam possunt. Nos igitur hanc regulam
efformemus.

6. Per quæcunque verba gratiam perspicue Deum con-
tinentia, multò magis dubiè, emittatur juramentum, erit
omnino & semper in foro conscientie ad intentionem
jurantis attendendum, si velimus deprehendere, an verè
juratum sit. Vel enim (quæcunque tandem verba profe-
rantur) intendit, quis primò positivè invocare Deum,
vel secundò positivè non invocare, vel tertio, (sive
quia non advertit, sive quia nescit) præscindit ab ejus-
modi invocatione, hoc est, nec intendit, nec non inten-
dit invocare. Partitio videtur adæquata, continet enim
contradictoria, & præcisionem ab ipsis. Iam si primum,
certè erit juramentum, ut ex se patet: si secundum, certè
juramentum non erit, ut fatentur communiter Doctores,
Sanchez. l. c. n. 1. Laym. lib. 4. t. 3. cap. 1. num. 3. citans Sa-
cherum, aliosque; licet enim ego dicam: *jurò per*
Deum, si nolum per hæc verba Deum ut testem mei dicti
implorare, usque non implorabo, nisi valde materiali-
ter, sicut si Pylæus à Magistro edoctus eadem verba
proferret; Certè in Sicilia ignobiles Viri unoquoque
verbo (*par Dio*) jurant, quis autem dicat eos ignobiles
verè jurare, cum nec ipsi aliquando sciant, quid signifi-
cet illud (*par Dio*) videtur autem ex sua notione signi-
ficare *per Deum*. Denique si tertium, certè item juramen-
tum non erit, quia non invocatur Deum. Cum enim hic
abstrahat ab invocatione, clarè apparet invocationem
non exhibere.

7. Dices, at tacitè invocatur, si verba juramentum con-
tinentia voce proferatur. Respondeo, id prius negari;
aliud enim est tacitè invocare Deum, aliud materialiter

solum voceretur proferre verba juratoria. In priore mo-
do est tacita invocatio, quia, licet non expressè ipse ta-
men Deus imploratur, de qua re dictum est c. 2. n. 5. at in
posterio, ne tacita quidem invocatio intervenit, quia
nullo modo implatur Deus.

8. Dices, secundo: At sic decipies eum, qui à te juramen-
tum exposcit, si dum verba juramentum certè sonantia
se petit, aliud mente intelligendo, verè non iures. Re-
spondeo, verè, tunc in foro conscientie non jurari, quia
non invocatur Deus, certum esse: ceterum, an liceat pro-
pter tertij damnum, quem tunc decipis, &c. æquivocare,
alia quaestio est, de qua infra, c. 3. §. 2.

9. Dixi n. 6. (in foro conscientie) nam in foro exter-
no, si verba continentia certè juramentum protulisti,
reum te juramenti pronuntiat iudex: liberabit verò ab
omni obligatione, si tua verba illud certè non protule-
rint: Quod si dubium sit, an protulerint, innui sup. lib. 1.
c. 3. §. 7. *de Juramentum*, quia ratione sit judicandum.

10. Jam verò, pro Confessariis in foro interno hæc
debet esse praxis: Fatetur quis se cum mendacio jurasse,
per animam, per conscientiam, per Cælum, &c. ne con-
demnet statim Confessarius de perjurio sine alio exami-
ne, sed juxta doctrinam datam interroget, penitentem.
An ipse per ea verba intenderit jurare, vel invocare
Deum, vel se juxta consuetudinem graviter obligare (id
enim esset implicite verum asserere juramentum) vel quid
simile: si abnuat, vel dicat se ab his præscidisse, non erit
perjurium, si annuat, erit. Unum tamen adverte, quando
penitentes confitentur se jurasse per Deum, per Sanctis-
simam Virginem, perque similia clarè ad Deum relata, vel
si singuli culti, dicant se mendaces cum juramento fuis-
se, interrogandos non amplius esse, an intenderint Deum
invocare; nisi enim sint planè rudes, sciunt saltem in con-
fuso se sic invocasse Divinum testimonium; ceterum, si
aliqua muliercula hæc verè nesciret, eam non peccasse
fatendum esset, prout in pari casu diximus c. 1. n. 8.

§. IV. De conditionibus Juramenti.

1. Tres conditiones habere oportet juramentum,
quas iuramenti comites appellant Doctores. Ve-
ritatem, iustitiam, iudicium.

Veritas.

Veritas in eo consistit, ut iurans advertat, seu bona
fide putet, verum esse, quod iurejurando affirmat, sive
rem præteritam assumeret, sive præteritam, sive futuram,
v.g. si iures Petrum heri elemosynam dedisse, nunc
velle dare, cras ad eum, debes saltem moraliter scire
ita esse, & fore. Veritas ergo non tam sumitur ex ipso ob-
jecto, seu re jurata materialiter, quam formaliter ex ipso
sermone jurantis; contingit enim sæpè, rem non ita esse:
ut ego sine dolo, & facta sufficienti diligentia inquiren-
di veritatem, deliberatè iuro, sed tamen, quia ita est in
cognitione mea, juramento non deest Veritas. Dico (de-
liberatè) excusatur enim quis à mortali, si perfecta deli-
beratio defuit, ut est universalis doctrina in similibus
actibus humanis.

2. Unum nota, non solum juramentum promissorium
esse de re futura, sed posse etiam esse de eadem re futura
ipsum merum assertorium: sic Sanchez. l. 3. in Dec. c. 4. n. 2.
id quod contingit, quando quis nihil promittit; sed so-
lum asserit rem ita esse futuram: ut si quis juraret, cras fu-
turam fore solis eclipsim, is certè id assereret, non pro-
mitteret. Pari modo possem jurare, me cras elemosynam
largitum, sine promissione, sed sub simplici proposito,
asserendo nunc me nunc certum esse de mea futura
voluntate elemosynam largiendi, quo pacto est merum
juramentum assertorium: nam si adderem præterea pro-
missionem largiendi, tunc sanè esset promissorium.

3. Porro, qui sic per merum assertorium iuravit rem
futuram, obligatur eandem facere, sicuti si iurasset
per promissorium: Respondeo, æquè obligari, sive res
sub

sub rigotola obligatione jurata fit, siue solum sub sim-
plici proposito. Ita Castr. *qm. s. m. 14. d. 1. de iur. s. 2. n. 6.*
clausi Suar. de *rel. s. 1. d. 1. de iur. c. 9. num. 7. vide eundem*
castr. l. s. d. p. 1. s. 3. Sanch. l. 3. in Deo. s. 6. n. 6. vide, an
liber contrarius ibid. s. n. 2. Et hujus rei ratio est quia
in iuramento in ratione iuramenti, etiam per sciendū
propositione, semper super re iuratum cadit, quare in
ea reverentiam ad illius rei excussionem (se falso
etiam si ad id adducti) iuramentū attingit.

Poss in talem sit adductus) juramentum autem:
 Perus denique, An defectus Veritatis sit specie mo-
 di defectus in juramento assertorio, ab eo qui est in pro-
 missionis: Respondendo, videri diversum; ibi enim invoca-
 tur Deus ut testis veritatis, hic ut sibi fidei jussor promissionis.
 Iustus, ergo debet poenitens explicare in Confes-
 sione, an peccaverit juramento assertorio, an promissorio;
 et quod tamen illud *supra*, §. 2. n. 8. non astrinximus.
 Respondendo, non nunc astringimus abstinendo ab inju-
 stitia, vel alio peccato, quod admittere possit: idque salu-
 tem ex opinione probabili, quia utrumque juramentum, ut
 quia tale est, resolvitur tandem in invocationem divini
 testimonij, quod injuria afficitur. Dico (ex sententia pro-
 babili) nam quod Caltro Pal. *loc. cit.* contra sentire quem,
 si placet, lege.

Inſtitia.

5. *Iustitia in eo consistit, ut id quod iuratur, honeste, & sine peccato iuretur; sic Doctores citati, & passim, hic cum Iustitia non sumitur strictè pro virtute reddendi unicuique suum, sed latè, iuxta illud: *Opportet implere omnem iustitiam*. Qui ergo aliquem, v.g. infamem cum iuramento, dicens: *Iuro per Deum hoc esse adulterum* iuramentum iustitia contra Confessori specialiter (propter infamiam) aperendum committeret: & rationem ipsius specialis culpæ est, quia sumere Dei testimonium tanquam medium ad iniquè agendum, præsumptio est, & irreverentia contra Deum.*

Quare etiam illo adulter esset occultus, unde juramento non deheeret veritas, atque adeo illos proprie perjurium non esset, quia perjurium proprie vocatur. Doctoribus illud, cui deficit veritas, tamen esset perjurium late, quod ab iisdem appellatur proprie juramentum temerarium, quia in illo tenere adducitur Deus ad iniquam actionem confirmandam, nempe in casu dicto, ad proximum infamandum. Quid, si iniqua actio sit solum venialis, v. g. Iuro per Deum hunc mendaciam officio diffusi? hanc enim actio detractiois venialis est. Resp. fore juramentum venialiter temerarium, Ita Casti. *ibid.* p. 4. alioque *ibid.* cit. Ratio est, quia si cum gravis est temerentia Deum adducere tanquam medium ad iniquam moraliter agendum; ita levis, ad levem.

6. Atque ex hac ratione delictu affirmantem se esse
accusatum, v.g. vel velle inimicu occidere, &c. deique
hoc cum juramento, ut ab instantibus crederetur, se g
nientem, committere quidem crimen mortalis iactantia,
sed non temerarij ex defectu iustitiae: ita apud Casti. *ibid.*
de Socr. 2. de Rel. m. 2. de Iur. lib. 1. c. 3. n. 6. & alibi apud
Socr. lib. 3. in Dec. c. 4. n. 33. Ratio est, quia in hoc casu
juramentum non assumitur, ut medium ad peccandum
sed ad gravius peccandum, immo nec invocatur Deus ut
testis sit peccati, sed solum invocatur ut testis veritatis,
ad infundendum credulitatem in animos audientium,
quae credulitas, cum non sit ex se peccatum, juramen-
tum non assumitur ut medium ad peccandum.

Indicium.

7. Judicium consistit in eo, ut adfit causa necessaria, ut utilis, & vie pia ad iurandum: irreverenter enim Deum implorares, si nulla causa rationalis ad tantum testimonium interponendum accederet. Huius autem conditionis defectus ex se ex venialis: sic Doct. cit. pag. 11, qui demum posita vertit, & iustitia, non irrogatur gravis Deo irreverentia per solum dictum defectum: ex hi, inquam, nam ceterum, si inde nascatur gravis negligentia, unde non inquiratur legitimus defectus.

Part I.

nuncupandum juramentum, erit mortale ad periculum grave falsò, vel iniquè jurandi.

§. V. De consuetudine jurandi.

1. **T**riplex potest esse ejusmodi consuetudo. Prima jurandi verum. Secunda malè, vel falsò jurandi advertenter. Tertia jurandi malè, falsò inadvertenter.

Quoad primum, certum est, consuetudinem non addere juramento gravitatem mortalem, quia consuetudo ad aliquem actum non potest, nisi ejusdem actus gravitatem, vel levitatem contrahere. De secundo, & tertio factis dixi in meth. Chist. lib. 1. c. 3. §. 3. Solum hic tanquam in suo loco decernendum clarius, An, qui consuetudine male jurandi laborat, peccet mortaliter, quoties illius prava consuetudinis recordatur, illamque extirpare non procurat? peccet, inquam, mortaliter, peccato num dixiſſo ad eo, quod de facto pejerat? Affirmativam sententiam docet Castro Pal. his verbis: *Peccat mortaliter quoties illius prava consuetudo recordatur, illamque extirpare non procurat: sicut si domi concubinam haberes, & adveniens ad periculum peccandi, Nam non removeres, cum posses, & sicut si obligatus sis restituere, & adverteres omittes restitutionem facere, quia in his omnibus amas periculum peccandi; peccas ergo mortaliter: ita Suarez, Valentia, Petrus de Ledsma, Sanchez, Reginaldus, Bonacina. Ratio videtur manifesta. Quia talis consuetudo est occasio sæpe pejerandi; ergo si illam non procuras expellere, censeri velle perjurium, ut in exemplis de concubina & restitutione alieni est manifestum. Hæc ille.*

2. Sed videtur huic doctrinæ refragari omnes illi, qui absolute docent confuetudinem, ex qua quis peccauit, non esse necessariam specialiter confutandam; at si esset ipsa peccatum, confutenda utique foret: ita Suar. Reg. Bonac. in Sanchez, quos sequitur, citatque Diana 2.1.17. et circumstant. aggr. ref. 15. et 16. certe Valquez 4.2.1. p. 9.91. art.1. dub.3. n.3. sic habet: Confutendo peccandi non est circumstantia aperienda in Confessione, nisi quando confutendo illa peccandi fuisset ex occasione proxima, quam ille teneretur refecare, scilicet, quando fuisset confutendo, ubi non est, hac occasio tunc enim non teneretur hanc confutandam explicare; nisi à confessorio iusta de causa interrogetur. Vides non semper confuetudinem esse confutandam? Si autem semper esset occasio peccandi, atque ad id peccandum, confutenda semper esset: Audi item Joannem Sanchez in feld.9. n.5. Notandum aliud esse habere confuetudinem peccandi, aliud occasionem, ut tradit Sanchez, Suarez & communiter Doctores.

3. Hæc Joan. Sanchez: non ergo constat Castro Pal.
argumentatio: Est consuetudo pejerandi, ergo est peje-
randi occasio; sunt enim hæc duo, scilicet consuetudo, &
ocasio, quid diversum. Idem Joan. Sanc. *ibid. n. 6. in medio*,
firmans opinionem concedentem absolutionem afflicto
peccate, addit unum verbum, quod maximè faciet ad
solutionem argumenti Castro Pal. *Igitur impetrienda est*
(inquit dictus Joannes) penitenti absolutio volenti, & pro-
ponenti cessationem peccati, & nullam externam habenti oc-
casionem, quantumcumque consuetudini peccati addicto. Ha-
cetenus Jan. Sanchez.

Castro Pal. & aliorum, si qui sententiam ejus confectam, distinguendo illud: *Consuendo est occasio peccandi*; Est occasio peccandi extrinseca, qualis est retentio consu-
bitæ, vel retentio alienæ pecuniæ, & rursus est volunta-
riè assumpta & retenta, nego: est intrinseca, & involunta-
riè, vel certè non voluntariè assumpta, & involuntariè
retenta, ut mox clariùs explicatur, concedo. Quo-
niam autem nos illam extrinsecam peculiari modo ten-
nemur extirpare, non hanc, ideo ibi peccatur, non hic.
Sanè omnes excusamus à tollenda occasione, quam quis
vitare non potest, ita Hurtadus de *pæn. disputation. 10.*
differem. 13. excusamus, v. g. fratrem habitantem juxta
morem patriæ in eadem domo parentum cum sorore, li-
cèt habitatio sit illis forè causa peccandi, quia ejusmodi

ocasio (quamvis extrinseca) non est voluntarie assumpta: At in casu nostro, praterquam quod est intrinseca in ipsa anima, est item non voluntarie assumpta: ergo, &c. Minor probatur, quia qui frequenter incidit volens in culpas, non advertit, unde nec deliberat vult habitum ex illa consuetudine peccandi consurgentem, ergo non voluntarie, nec directe, nec indirecte talem habitum recipit, retinetque: at quicumque enim voluntarium advertentia opus est, ut supra diximus. Quod si illum habitum, v.g. peccandi recipere, & expresse actu retinere quis vellet, ut maiorem facilitatem haberet in peccando, (quod certe nimia esset perversitas) novum enim saltem peccato peccaret, non inficior, etiam si actu non peccaret: nos de tanto crimine hic non disputamus, sed de eo solum, quo quis non curat, seu negativè se habet, ad extirpandum. Praterca, esto ad sit aliqua obligatio extirpandi dictum habitum, (qui certe non est ex se peccatum, sed effectus peccati prateriti) ex eo, quia est causa facilitandi peccata sequentia: tamen ejusmodi obligatio est imbibita in ipsa obligatione iterum non peccandi, & cum illa moraliter confunditur; neque enim in moralibus est tanta subtilitate agendum, ut numero diversa una ex his obligationibus, judicetur ab alia, sicuti è contra judicatur illa externa, & voluntarie assumpta de concubina.

5. Confirmatur, quia fragilitas, immò malitia in peccando sunt occasiones, & causae propter quas homo peccat, sed quia sunt internae, nec voluntarie per actum positivum volitae, non arguunt novum peccatum in eo, qui remedia se corroborandi, ac fragilitatem, malitiamque tollendi, Jejunia, v.g. Orationes, Sacramenta, Pietatemque frequentando, non assumit; & tamen sic argumentari quasi per eadem verba Castr. quis posset: Fragilitas est causa saepe pejerandi, fornicandi, &c. ergo qui illam non procurat expellere, censetur velle perjurium, fornicationem, &c. quo certe arguendi modo nullus adhuc usus est.

6. Stet igitur, puram negligentiam non extirpandi dictam consuetudinem non esse novum numero peccatum, nisi quando expresse actu haberi seu teneri (quod rarissimum est, ut dixi) ea intendatur: licet ad illam positivè pro viribus evellendam penitentes exhortari, atque urgere, ne dicam cogere, Confessarius omnino debeat.

§. VI. Iuramentum exigere à pejeraturo, vel juraturo per falsos Deos.

1. Cum justa & proportionata causa non est id peccatum, sive à parato, sive à non parato id exigas: est utique, si sine causa etiam à parato petas, & quidem ex genere suo mortale: ita S. Th. 2.2. q. 89. ar. 4. Suar. Sanc. Sal. Less. apud Bon. 1.2. d. 4. de jur. q. 1. p. 11. Idemque propter paritatem rationis est in iuramento promissorio, si illud ab eo petas, qui creditur promissa non observaturus. Ita Suar. 1.2. de Rel. lib. 3. de jur. Cap. 14. Sánchez. lib. 3. in Dec. c. 8. n. 8. Castr. 1.3. d. 1. de jur. p. 10. p. 11. Ratio posterioris dicti est, quia sic inducitur proximus ad peccatum. Ratio prioris est, quia justa causa excusat à culpa, quando ab aliquo exposcitur opus ex se indifferens, licet sciatur cum peccato illud opus esse faciendum; nam propterea non debes peccare, ut infidelis juret per deos falsos, vel ut fidelis juret falsò seu temerè, sed absolute ut juret. Nonnulli ut Sanchez in dec. lib. 3. cap. 8. n. 23. & 24. & ex Hurtado Diana p. 5. tr. 7. ref. 9. judicant esse tantum peccatum veniale exigere sine causa iuramentum ab infideli parato, quia probabile est ex multis, non esse nisi veniale petere ab usurario mutuum sine causa: sed certe probabilius est, quod diximus, ex Castr. Pal. loc. cit. n. 6. licet & hoc sit etiam probabile.

2. Hinc Judex ratione Officij, hinc Privatus ratione sui juris tuendi, vel exposcendi, hinc Imperator ratione foederis pulsandi, poterunt ab iis petere iuramentum, qui perperam juraturi per ipsorum malitiam probabiliter creduntur: sic Azor. p. 1. lib. 11. c. 11. q. 2. Aliique cit. à Bonac. ibid. n. 3. fin. Dico, probabiliter, si enim solum

sub dubio, etiam sine causa, petere ex omnium sententia poterunt. siquidem, in dubio alterum velle pejerare non est praesumendum.

3. Sed quid, si quis inducat ad jurandum falsum, quod jurans putat verum, ipse verò inducens sciat esse falsum? Respondet hinc mortaliter peccatum: sic Bonac. ibid. nym. 3. cit. Azor. Sánchez Suar. facit enim, ut Deus se vera in testis falsi adducatur, quatenus jurans propter bonam fidem excusetur.

4. In quibusdam Civitatibus sunt quaedam Officia, quae Civibus, non verò exteris, quatenus diu inibi per omnimodam domicilij mutationem sint commorati, distribuntur. Titius ergo, qui à teneris unguiculis in quadam ex his Civitatibus educatus, credebatur à pluribus naturalis Civis, à pluribus autem incola, cupiebat eos, qui verem se habebant negligere, qui autem sibi favere possent, in testimonium de certa scientia adducere: verum, an id fieri à se posset, quantum ad iuramentum pertinebat, me peramicè sciscitatus est; nam quantum ad cetera, quae obstate poterant, fratre enim id erat contra iustitiam, si quidem intendebatur praeferrì veris naturalibus, si aliunde consuliisse praetextu quorundam compensationum assererebat: curque ego negativè respondi, sem, ac modò astatam doctrinam Bonacina ostendisse, noluit acquiescere, afferens in hoc casu non peccaturos amicos, quia verum se jurare potabant: non ipsum, quia nihil ipse jurabat, unde ergo peccati ratio deducti posset? Dixi culpam esse inductionem ad illud iuramentum, licet solum materialiter falsum.

5. Illustravi id exemplis allatis à de Lugo l. max. cit. Fac tuum fratrem ebrium esse, quem inducas ad contumelias graves contra commonem parentem contorquendas: certe non peccabit ebrius, at in peccatum tu incidis, qui mediante fratre injurius esse non verearis patri: Fac te commovere infancem ad blasphemandum Deum, vel conculecandam sacram Imaginem. Infans, propter infirmam mentem, non delinquet; quis autem te unquam excusabit, dum advertens verba illa, & facta esse blasphemata, ea in os, & animum infantis immittis? Fac tuum servum putare hodie non esse diem festum, si cum tu sine causa ad laborandum compellis, nonne ipse excusabitur, tu verò de praeccepti violatione damnaberis? Haec & similia, quae traduntur à Doctores apud Castr. tom. 1. d. 1. de leg. p. 24. §. 2. in ea questione, An si ve excusatis à lege, per à lege non comprehensis liceat subministrare contra legem: ut audivit amicus, viditque similem apparere casum nostrum, manus non invitus dedit.

6. Non me later Petrum Hurtadum, quem sequitur Diana, p. 5. tr. 7. de scandalo, ref. 14. & Tancr. de rel. disp. 5. de perjurio, n. 11. docere esse probabile, non esse culpam inducere testem ad jurandum in praedicto casu; sed ne, me later Joannem de Lugo 1.2. de just. d. 3. §. 3. a. 2. i. putasse, ejusmodi Hurtadi sententiam apparente, solum posse defendi.

7. Verum, ut ingenuè fatear, post aliquot à consilio dato menses, subit mentem meam disparitas inter casum nostrum, & exemplum 5. allatum, quibus nitebatur tota vis consilij mei. Ille enim homo excitando ebrium ad injuriandum patrem, infancem ad blasphemandum Deum, servum ad laborandum die festivo, cognoscit eas actiones esse materialiter pravas, & nullo modo inducere ullam bonitatem, quare eas, nec velle, nec intendere, nec consilium potest. At in casu nostro adverti in eo, qui modo dicto sine proximi damno, ut supponimus, jurat, ad esse bonitatem virtutis Religionis; jurare enim id, quod sine culpa putatur esse verum, actus est Religionis. Hoc igitur bonum, si ex proportionata saltem causa intendat is, qui ad illud iuramentum proximum inducit, non peccabit: quod bonum formale, cum non sit in illis aliis actionibus, non est mirum, si in illas proximum inducere nequaquam sine peccato potest. Subtilis alicui videbitur, sed certe vera distinctio: ut si penetreretur, censenda sit in posterum probabilis Hurtadi hoc modo explicata sententia.

CAPUT